

RCL DPiO 5604-76/11

ANALIZA
WYROKU TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO
Z DNIA 13 GRUDNIA 2011 R., SYGN. AKT K 33/08

I. INFORMACJE O ORZECZENIU:

1. Metryka orzeczenia:

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 grudnia 2011 r., sygn. akt K 33/08. Sentencja orzeczenia została opublikowana w dniu 27 grudnia 2011 r. w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej Nr 279, poz. 1645.

2. Sentencja orzeczenia:

Art. 180 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, z późn. zm.) w zakresie, w jakim dotyczy zwolnienia od obowiązku zachowania tajemnicy statystycznej:

- a) jest **niezgodny** z art. 47 oraz z art. 51 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, przez to że nie określa przesłanek zwolnienia od obowiązku zachowania tajemnicy statystycznej,
- b) **nie jest niezgodny** z art. 42 ust. 3 Konstytucji,
- c) jest **zgodny** z zasadą ochrony zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa wynikającą z art. 2 Konstytucji.

3. Utrata mocy obowiązującej niekonstytucyjnej regulacji:

Przepis art. 180 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego, zwanej dalej „K.p.k.”, w zakresie w jakim dotyczy zwolnienia od obowiązku zachowania tajemnicy statystycznej przez to, że nie określa przesłanek zwolnienia od obowiązku zachowania tej tajemnicy, traci moc po upływie 12 miesięcy od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, tj. z dniem 28 grudnia 2012 r.

4. Stan prawny (na gruncie którego wydano orzeczenie):

Na wstępie należy zauważyć, iż w trakcie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym w niniejszej sprawie, ustawą z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji

niejawnych (Dz. U. Nr 182, poz. 1228), znowelizowany został zaskarżony przepis art. 180 § 1 K.p.k. Jednakże nowe brzmienie art. 180 § 1 K.p.k. w dalszym ciągu zawiera zaskarżoną przez wnioskodawcę normę. Tym samym Trybunał stwierdził, iż mimo nowelizacji art. 180 § 1 K.p.k. nie zaszły przesłanki umorzenia postępowania i sprawa w dalszym ciągu nadawała się do merytorycznego rozpoznania.

Zgodnie z art. 180 § 1 K.p.k. osoby obowiązane do zachowania tajemnicy zawodowej mogą odmówić zeznań w charakterze świadka w postępowaniu co do okoliczności, na które rozciąga się ten obowiązek. Decyzja o skorzystaniu z uprawnienia do odmowy zeznań należy do świadka, na którym ciąży obowiązek dyskrecji wynikający z przepisów dotyczących określonej tajemnicy zawodowej. Jednocześnie przepis art. 180 § 1 K.p.k. przewiduje, iż prokurator lub sąd mogą zwolnić ww. osobę z obowiązku zachowania tajemnicy. Zwolnienie takie oznacza, że świadek nie ma możliwości uchylecia się od złożenia zeznań z uwagi na obowiązek dyskrecji.

Powyższe regulacje mają zastosowanie m.in. do informacji podlegających ochronie na podstawie art. 12 ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej (Dz. U. Nr 88, poz. 439, z późn. zm.). Przepis ten stanowi, że pracownicy służb statystyki publicznej, rachmistrze spisowi, ankieterzy statystyczni oraz inne osoby wykonujące czynności w imieniu i na rzecz statystyki publicznej, mający bezpośredni dostęp do danych indywidualnych i danych osobowych, są obowiązani do bezwzględnego przestrzegania tajemnicy statystycznej.

Wskutek powyższych regulacji prokurator lub sąd, na podstawie art. 180 § 1 K.p.k., mogą zobowiązać daną osobę do złożenia zeznań mimo, że zeznania te dotyczą informacji objętych tajemnicą statystyczną.

Na uwagę zasługuje również kwestia kontroli postanowienia o zwolnieniu z obowiązku przestrzegania tajemnicy statystycznej, bowiem w art. 180 K.p.k. nie zostało przewidziane zażalenie na postanowienie sądu lub prokuratora o zwolnieniu z tajemnicy zawodowej (w tym również statystycznej). Natomiast możliwość wniesienia zażalenia na postanowienie prokuratora, w tym także na postanowienie wydane na podstawie art. 180 § 1 K.p.k., przewiduje art. 302 § 1 K.p.k., zgodnie z którym osobom niebędącym stronami przysługuje zażalenie na postanowienia i zarządzenia naruszające ich prawa. Podkreślenia wymaga jednak, iż możliwość wniesienia ww. zażalenia jest jedynie potencjalna, gdyż osoba, której dotyczą informacje objęte tajemnicą statystyczną, zasadniczo nie wie o wydaniu postanowienia prokuratora w przedmiocie zwolnienia z obowiązku zachowania tajemnicy statystycznej.

5. Powołany wzorzec konstytucyjny:

Trybunał Konstytucyjny orzekając o niezgodności art. 180 § 1 K.p.k. przyjął jako wzorzec konstytucyjny art. 47 oraz art. 51 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji.

Zaznaczyć należy, iż art. 47 gwarantuje prawo do prywatności, natomiast art. 51 ust. 2 statuuje autonomię informacyjną jednostki (tj. prawo do samodzielnego decydowania o ujawnianiu innym informacji dotyczących swojej osoby oraz prawo do sprawowania kontroli nad tymi informacjami znajdującymi się w posiadaniu innych podmiotów), tym samym przepisy te chronią tą samą wartość konstytucyjną jaką jest sfera prywatności. Natomiast art. 31 ust. 3 stanowi o możliwości ograniczenia w korzystaniu z konstytucyjnych wolności i praw przy poszanowaniu zasady proporcjonalności, co oznacza iż każde ograniczenie praw i wolności musi być oceniane pod kątem jego konieczności. tj. oceny czy tego samego celu nie można byłoby osiągnąć przy użyciu innych środków, mniej ingerujących w sferę wolności i praw obywatela.

Oceniając zaskarżoną regulację pod kątem zgodności z wzorcem kontroli należy zauważyć, iż art. 180 § 1 K.p.k., przewidujący możliwość odmowy zeznań dotyczących informacji objętych tajemnicą statystyczną, chroni dwie wartości: prawidłowo funkcjonującą statystykę publiczną oraz prywatność jednostek udzielających informacji. Natomiast dopuszczając zwolnienie z tajemnicy statystycznej, zaskarżony przepis chroni inny interes publiczny – jakim jest dobro wymiaru sprawiedliwości. W konsekwencji powyższego dochodzi do kolizji dobra wymiaru sprawiedliwości z ochroną prywatności i autonomią informacyjną podmiotu od którego pochodzą informacje statystyczne, a także innego dobra publicznego jakim jest sama statystyka publiczna. Rozważając powyższy problem Trybunał stwierdził, iż nie da się określić relacji między powyższymi dobrami konstytucyjnymi w kategoriach „ważniejsze – mniej ważne”. W wielu bowiem sytuacjach udostępnienie informacji statystycznych na potrzeby postępowania karnego może okazać się niezbędne, gdyż przyczynia się do wydania prawidłowego orzeczenia. Jednakże art. 180 § 1 K.p.k. nie określa warunków dopuszczalności zwolnienia przez sąd lub prokuratora z obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej osoby zobowiązanej do jej przestrzegania. W konsekwencji powyższego mechanizm zwalniania z obowiązku przestrzegania tajemnicy statystycznej nie stwarza gwarancji, iż informacje statystyczne będą przekazywane na cele postępowania karnego tylko wtedy, gdy jest to niezbędne i konieczne. Ponadto brak procedury kontrolnej wobec postanowień wydanych na podstawie art. 180 § 1 K.p.k. uniemożliwia następczą weryfikację trafności decyzji o zwolnieniu z tajemnicy statystycznej co do określonych informacji.

Biorąc pod uwagę powyższe, Trybunał Konstytucyjny stwierdził, iż analizowana regulacja nie spełnia przesłanki konieczności ograniczeń prawa do prywatności i autonomii informacyjnej jednostki, wynikających z art. 47 i art. 51 ust. 2 Konstytucji, tym samym ograniczenia te są nieproporcjonalne (art. 31 ust. 3 Konstytucji), co z kolei oznacza niekonstytucyjność zaskarżonego przepisu.

II. SKUTKI ORZECZENIA:

Wskutek analizowanego orzeczenia, z dniem 28 grudnia 2012 r., nie będzie możliwe zastosowanie normy wynikającej z art. 180 § 1 K.p.k., polegającej na możliwości zwolnienia z obowiązku zachowania tajemnicy statystycznej w postępowaniu karnym. Co z kolei powoduje, iż koniecznym jest podjęcie prac legislacyjnych w zakresie pełnego przywrócenia stanu zgodności z Konstytucją zaskarżonej regulacji, przez określenie przesłanek zwolnienia z obowiązku zachowania tajemnicy statystycznej - w postępowaniu karnym - osób zobowiązanych do jej zachowania.

III. WSKAZÓWKI DLA PRAWODAWCY:

Trybunał Konstytucyjny w omawianym wyroku podkreślił konieczność podjęcia prac legislacyjnych, których skutkiem będzie określenie przesłanek zwalniania z obowiązku przestrzegania tajemnicy statystycznej w postępowaniu karnym. Ponadto wymagane jest aby informacje przekazane przez jednostkę na cele statystyczne były udostępniane prokuratorom i sądom jedynie w sytuacjach, gdy jest to konieczne z punktu widzenia postępowania karnego.

Jednocześnie należy zauważyć, iż Trybunał wskazał na jeden z możliwych sposobów zmiany zaskarżonej regulacji tj. na włączenie tajemnicy statystycznej do katalogu tajemnic wymienionych w art. 180 § 2 K.p.k.

Przepis art. 180 § 2 K.p.k. stanowi, iż osoby obowiązane do zachowania tajemnicy notarialnej, adwokackiej, radcy prawnego, doradcy podatkowego, lekarskiej lub dziennikarskiej mogą być przesłuchiwane co do faktów objętych tą tajemnicą tylko wtedy, gdy jest to niezbędne dla dobra wymiaru sprawiedliwości, a okoliczność nie może być ustalona na podstawie innego dowodu. W postępowaniu przygotowawczym w przedmiocie przesłuchania lub zezwolenia na przesłuchanie decyduje sąd, na posiedzeniu bez udziału stron, w terminie nie dłuższym niż 7 dni od daty doręczenia wniosku prokuratora. Na postanowienie sądu przysługuje zażalenie. Należy zauważyć, iż przedstawiony przepis w swojej treści określa przesłankę uzasadniającą zwolnienie z obowiązku zachowania wymienionych w nim tajemnic zawodowych, którą jest dobro wymiaru sprawiedliwości. Jednocześnie zwolnienie z obowiązku zachowania tajemnicy ma zastosowanie w sytuacji, gdy okoliczność objęta tajemnicą nie może być ustalona na podstawie innego dowodu.

Ponadto Trybunał podkreślił, iż ze względu na fakt, iż zakres zaskarżenia analizowanego orzeczenia nie dotyczył innych tajemnic, poza tajemnicą statystyczną, tym samym Trybunał nie odniósł się do celowości nowelizacji mechanizmu przewidzianego w art. 180 § 1 K.p.k. także dla pozostałych obowiązków dyskreacji. Jednakże tajemnica statystyczna, inaczej niż inne

tajemnice zawodowe, chroni nie tylko interes indywidualny, ale także, a nawet przede wszystkim, istotny interes publiczny – prawidłowo funkcjonującą i wiarygodną statystykę publiczną.

IV. WYKONANIE ORZECZENIA:

1. Potrzeba wykonania orzeczenia:

Z uwagi na odroczenie przez Trybunał Konstytucyjny utraty mocy zakwestionowanego przepisu na 12 miesięcy od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, zasadnym jest niezwłoczne podjęcie prac legislacyjnych.

2. Podmiot właściwy w zakresie objętym orzeczeniem:

Podmiotem właściwym w zakresie wykonania orzeczenia jest Minister Sprawiedliwości.

3. Kierunek rozwiązań/brzmienie przepisu:

Realizując wytyczne Trybunału, proponuje się włączenie tajemnicy statystycznej do katalogu tajemnic wymienionych w art. 180 § 2 K.p.k.

4. Etap prac nad projektem wykonującym orzeczenie:

Z informacji zamieszczonych w Biuletynie Informacji Publicznej MS wynika, że Komisja Kodyfikacyjna Prawa Karnego opracowała projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego i niektórych innych ustaw, który nowelizuje art. 180 § 1 K.p.k. nadając mu następujące brzmienie:

„Art. 180 § 1. Osoby obowiązane do zachowania w tajemnicy informacji niejawnych o klauzuli tajności „zastrzeżone” lub „poufne” lub tajemnicy związanej z wykonywaniem zawodu lub funkcji, mogą odmówić zeznań co do okoliczności, na które rozciąga się ten obowiązek, chyba że sąd lub prokurator dla dobra wymiaru sprawiedliwości zwolni te osoby od obowiązku zachowania tajemnicy. Na postanowienie w tym przedmiocie przysługuje zażalenie.”

Z powyższego wynika, iż ww. projekt wprawdzie określa przesłanki zwalniania z obowiązku przestrzegania tajemnicy - w tym statystycznej - w postępowaniu karnym, jednakże nie gwarantuje, że przekazywane przez jednostkę informacje, wykorzystywane na cele statystyczne, będą udostępniane prokuratorom i sądom jedynie w sytuacjach, gdy nie będą mogły być ustalone na podstawie innego dowodu. Tym samym proponuje się doprecyzowanie projektowanego przepisu w tym zakresie.

W chwili obecnej projekt został skierowany do uzgodnień międzyresortowych.

5. Uwagi:

W konsekwencji powyższego, rozważenia wymaga kwestia nieporuszona przez Trybunał, a dotycząca podjęcia ewentualnych prac legislacyjnych mających na celu nowelizację art. 41 § 3 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz. U. z 2008 r. Nr 133, poz. 848, z późn. zm.) w analogicznym zakresie jak K.p.k. W obowiązującym brzmieniu ww. przepis stanowi, iż osoby obowiązane do zachowania w tajemnicy informacji niejawnych o klauzuli tajności "zastrzeżone" lub "poufne" lub tajemnicy związanej z wykonywaniem zawodu lub funkcji mogą odmówić zeznań co do okoliczności, na które rozciąga się ten obowiązek, chyba że sąd zwolni te osoby od obowiązku zachowania tajemnicy, jeżeli ustawy szczególne nie stanowią inaczej. Na postanowienie sądu służy zażalenie.

Departament Prawny i Orzecznictwa
Naczelnik Wydziału

Joanna Knapińska
Joanna Knapińska

27.01.2012.
Secretary